

הלכות ספה סימן תרלח

באר הגולה קב

דברות פירוש ל
האוקמתא ראביי
ורבא שם

הצריך מן הדפנות ונשלם הכשר ספה הוסיף דפן, לא מיתסר, אבל אם עשה ארבעתן *ספה, בלן אסורות ומקצות: הגה וכל זה לא מנרי (ט) אלא בספה שישב בה פנים אחד, *אבל אם הזמינה לכה ולא ישב בה, *לא נאסרה, *דהקמה לאו (ג) [ג] מלתא היא (הנהגות אש"י פרק הכביא): **ב** וכן (ד) [ד] אכלים ומשקים (י) שתולין בספה (יא) כדי לנאותה, (יב) *אסור להסתפק מהם *כל שמונה (יג) אפלו נפלו (יד) *וביליטוב ושבק (טו) אסור לטלטלם (ס) *דמקצים הם (סו) ויאם התנה עליהם (טז) בשעה שתלאם ויאמר איני בודל מהן (ז) כל בין השמשות (יח) (של שמונה ימים)

שערי תשובה

המקנה לא מלתא היא, צ"ש: [ג] מלתא היא, עבדיט, וצ"י מריי שתיבא בשם ספריי מלכו שיעשה ספה קתנת אסור לקנות כלל השנה, וקמב הכריי צ"י: ונאמי לנמיא דסבי להפד וכו', ושיטת דמקצים להמניא, ואון לדין פשיטא שאין ביה מחוש, הכין עונגין חפרי, דל קדשת רבימי הטג אעפא דקנתא היא שפתיי לטפרא וקתנה בפרוש נמי, וכו' מ"ש מהג"א שצריך קצשה אסור שחול קדשה צ"ע דאפשר אף בלא מקשה חלה הקדשה בשמיני ה"א, דאין זה ה"א להקנה, דהיא לא פיע הקדשה לנמרי רק על דרך הנאי לכו, ועין בא"ר שכתב על דברי המג"א שצ"ע, ואפשר בנתיב ל"משי דההניי בנתיב הטג הורא דהשמה דצ"ע: [ד] אכלים, וצ"י במחויב כספר ע"ג פצמים וק"ה שם אפלו ענבים שהיה מלך קנישת גיר סנה, קמב מחויב לישל מי שסבד דלא סגוי מניא בות וספרי דצ"י אלהייה דף צט בסיק פ"ן

באור הלכה

על-כך פנים מדרבנן, ואיזו סבירא לה דלא מיתסרא קלל, ובהו סבירא לה להכביית יוסף כסרי: * סתם, נראה לי דרועה לו, למי, לאפוקי אם פרש דאלו עושה לשם ספה ואלו להוספה בעלמא: * אבל אם הזמינה לספה, ואפלו אם עשאה לשם ספה, וכו' בסימן מב דרביי הוהנה, ע"ן שם: * לא נאסרה, נראה לי דלא אמרה אלא לענין קדשת חג שחל על הספה, הוא דבעינן ישב בה בחג, אבל משום מקצה דסתירת אהל דאסור בכל יום טוב, ה"י לא תלי גליב בה לנמרי, אלא דאציה אסורה רק ביום טוב ובחלי-המועד שרי בקאי קנא נמור וקציעה: * דהקמה לאו מלתא היא, וצ"ע, ע"ן, אי הכי אפלו אי ישב בה אסור שקדש חיום לא ליפסרא כלל וימא אלא לשעה שישב בה בלבד, דהא אפתי לא ה"י אהקצאי לביי-השמשות ולא אהקצאי לכלל ימא, ודכי נפק השקריי⁽¹⁾ וכו' וכו' וכו' והנה לפי מה שכתב מקום: אפלו לא ישב בה קל אסור עד חלי-המועד דמשום סתירת אהל הוא מקצה, ונראה דכנתו דמשום קדשת חג לא מיתסרא אלא לשעה שישב בה: * אסור להסתפק מהם וכו', וזהו אם תלאן קדם בין השמשות ראשון, ואם תלאן ביום א' או בחלי-המועד, מתחיל אסור מן בין השמשות הראשון שאסור זה עד סוף יום טוב, אבל בה עת התליה עד תערב לא מיתסרא [פן מיתבא לקמה]: * כל שמונה, ע"ן בשריח חתם סופר ארוחיים סימן קפה, באחד שהיה לו אחרג קנאר ותלאו בהסכה לנוי ואסור כף ביום טוב בא אסור מן חכר שלא מצא אחרג לקנות, והורה שפטר לאל האחרג הפלוי פסכה לנוי ולצאת בו, וק"ה דביליטוב אסור בטלטול כשום מקצה, מפל מקום בחלי-המועד שמתר לטלטלי⁽²⁾ הוא הדין דמקרה לצאת בו, דמצות לאו להנות תנה, ועוד, דהא דאסור להנות הוא משום מצינה וקאן ליקא באיי, דמקנה ה"י רק גוי מצנה והשמת מצנה גרפא ובאיכים עליו, וע"ן שם עוד שהצריך בזה מסיק דמתר נמי לבעל האחרג לקח מצות מחיר האחרג, ע"ן שם טעמו: * וביום טוב ושבק אסור, ואם נפלו הנויין על השלחן ואי אפשר לאלל, יש אוקרים דמשום אכל-נפש ביום טוב מתר לטלטל הפקצה ולהסירן, והפרימנדיים מסיק דאם אפשר על-ידי טלטול מן הצד לנער השבאל וכדומה, קשה ולא לטלטל בנדיים⁽³⁾, ע"ן שם, ולעניית דצ"י, אם גרסיי הסכה נושרין הרבה על השלחן אפשר דמתר לטלטל אף שבת להסירן אם נמאס טהא, מידו דתרי אגריי של רע"ה: * דמקצים הם, הנינו בין קשתולין על התהל וכן כשפלו:

וגיש סוף בין השמשות, ובעינן שלא יבדל מהן כל זמן בין השמשות⁽⁴⁾: (יח) של שמונה ימים, פרושי, לאפוקי (כא) בשאמר: איני

שערי תשובה

(י) הנה בעצם דין זה נספחה בבית יוסף לעיל בסימן תקית, אף המנדאברהם הביא בענינו דין זה בפשיטות בשם רבנו יצחק: (יא) והלא מדפינן לדינא דהקמה, ובהקמה קמא לן לעיל בסימן מב דצ"ר בה ולא אענה לאו מלתא היא: (יב) הליציל קמא לן שם דאם בעת שצד פנים אחת הנה רעוה למיצר בה לעולם, שוב אסור למיצר בה זתי, והכי נמי בענינו אם רעוה לישב בה כל ימי הטג, נחשב זה כאלו הנה הוטנה גס-פן: (יג) ע"ן בשיערי-תשובה ובפריי-עקב: (ד) קמא דף י: (ט) קמא שבת דף כב: (טז) הוספות שם: (יז) ה"א י"ש בתשובה, ומכאן בבאור הנריי: (יח) ים של שלמה וקנה אברהם והנריי: (יט) פן מיקח בבית יוסף: (ס) ע"ן שבת ל"ד עמוד ב: (כא) פן מוכח בבאור הנריי שפטרש בזה דברי רמב"ן שהוא דלא כרש"י, ורש"י מקני בזה דלא טייל הקדשה ממילא פם בשאר הימים והדידה לא מנרי, ולפי זה אם אמר סתם איני בודל מהן כל בין השמשות, אפשר דגם לרמב"ן נכלל בזה כל שמונה ימים, ואינם המעין בים של שלמה ושהובא בס"א משמע דלדעת אחרוניי סיים בשם הרמב"ן אפלו באין לא סהני, ועל זה כתב ויתרא היא, דבסתמא בודאי סהני, וכן משמע ממנדאברהם שקביאו לתלק בזה על דברי הרמ"א, משמע דלקמ"א לא סהני אפלו בסתמא, והלעשה נראה דאין להקמיר בסתמא, דתרי דעת רש"י [וכן] היא גס-פן דעת הר"ן דאפלו קשפריי ואמר איני בודל כל בין השמשות של ערב ויום טוב הראשון, גס-פן מהני, והי דבזה אין להקל בני דעת הרמ"א שהעתיק לדינא דרעה הרמב"ן, על-פלישנים בסתמא אין להחמיר, וכן משמע מאלה רבה, ע"ן שם:



הַלְבוּת סִימָן תְּרֵלָה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק 10]

שֵׁשֶׁבֶת בַּהּ פַּעַם אֶחָד (11) וְכִי, בְּטֵלָה קְדֻשָּׁתָהּ⁽¹²⁾.

11) ולענין אשה שישבה בסוכה האם הלה הקדושה על ידי ישיבתה, הסתפקו בזה בספר בית השואבה (דיני סוכה ונויה ס"ג) ובספר זכרון שמואל (סי' בט אות ז), מפני שאף שאינה מחוייבת לשבת בסוכה, מ"מ הרי מקיימת מצוה בישיבתה [וראה שו"ת עונג יום טוב א"ח סי' מט], ובשו"ת התעוררות תשובה (ח"א סי' מח) כתב שבישיבתה היא מחילה קדושה על הסוכה כלפי עצמה, אך הסתפק האם הלה על ידי כך קדושה גם כלפי איש. וכן בישיבת קטנים בסוכה, דן (שם סי' מט) האם הלה הקדושה לגבי גדולים על ידי ישיבת הקטנים בה.

ואדם היושב בסוכת חבירו [בהסכמתו] כתב בספר החיים (לג"ש קלוגר, סי' זה פ"ח) שאינו מקדש ואוסר את הסוכה על ידי ישיבתו, מפני שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ורק שמיים אסור להשתמש בעצי הסוכה משום ביזוי מצוה, אלא שלזה מועיל תנאי. מאידך, בשו"ת בית שערים (א"ח סי' שמב) כתב שישבת אחר מדעת הבעלים מקדשת ואוסרת את הסוכה, מפני שרק על ידי מחשבה אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, אך על ידי מעשה אדם אוסר דבר שאינו שלו, וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' עא אות ה), וביאר שאין זה שייך לדין אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, מפני שהישיבה היתה כדון, והקדושה באה כתוצאה מהישיבה. אכן, הבכורי יעקב (ס"ק ז) הסתפק שמוא בכל אופן אין אדם אחר יכול לאסור את הסוכה, מפני שיהיה כהקדש, ואין אדם מקדש דבר שאינו שלו.

12) אכן, לענין ציצית כתב לעיל (סי' כא ס"ק ד) בשם הבי"ח, שאסור לקשור בה דברים אף בשעה שאינו לובשה ואין מקיים בה המצוה, וכתב בביה"ל שם (סי'א ד"ה אבל) שיתכן שאף המג"א המובא כאן לגבי סוכה, לא נחלק על זה, מפני שמצות ציצית אינה מתבטלת מהבט בשעה שפושטה, שהרי עומדת בכל יום לקיים בה את המצוה, מה שאין כן סוכה, שלאחר שבעת ימי החג נתבטלה מצוותה עד לשנה הבאה, ולפי חילוק זה כתב בביה"ל שם, שהוא הדין בלולב ושופר שאינם עומדים לשימוש אלא בשנה הבאה, תיפקע קדושתם לפי המג"א, ושלא כדברי הבי"ח שהביא במשנ"ב שם (ס"ק ד) שקדושתם אינה נפקעת.

[ביה"ל ד"ה זהזמנה]

ולכי נפק השת"ק⁽¹³⁾.

13) ביעוב הקושיה, ראה מה שכתבו העמק ברכה (סוכה אות יא), ובשו"ת מנחת שלמה (מהד"ת סי' נד, וראה שו"ב פכ"ב הע' נה).

[משנ"ב ס"ק 11]

בין שְׁתֵּלֵיזֵין בְּפֶקֶךְ וּבֵין שְׁתֵּלֵיזֵין בְּקִנְיָתָהּ⁽¹⁴⁾.

14) ונוי הנמצא תחת דופן עקומה, כתב הפני יהושע (סוכה י, ב) שמתקדש ונאסר, והגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה סוכות פ"ז דבר הלכה אות לב) כתב שדבריו מחדשים, שלבאורה היה נראה שאינו נעשה מוקצה כיון שאינו מגוף המצוה, וכשם שמותר ליטול עלים מלולב במקום שמחוץ לשיעור הכשר, ונשאר בצ"ע. הגר"ח קניבסקי כתב (ארבעת המינים כהלכתם עמ' קסד) שיתכן שאסור להשתמש בנוי זה, ומימ באופן שהדופן העקומה אינה נצרכת להכשר הסוכה, אין דינה כדופן עקומה ואין דנוי שנתחיה נחשב כנמצא בסוכה. מאידך, האמרי אמת (הובא בשו"ת שבט הקהתי ח"ו סי' רלה אות ב) דייק מלשון הגמ' (סוכה י, א) שכתבה בלשון 'סיככה כהלכתה' ותלה בה וכו' אסור להסתפק מהו, שדוקא מה שנמצא תחת לסרך הכשר כהלכה נחשב נוי סוכה והוקצה למצוה, ונוי הנמצא על דופן הסוכה מבחוץ [כגון שתלוי על דלת הסוכה

מבחוץ], דעת הגר"ח קניבסקי (ארחות רבנו ח"ב עמ' רכ) שמשב בני סוכה, כיון שתלוי שם כדי לנאות את הסוכה, מאידך, הגר"ח קניבסקי כתב (ארבעת המינים כהלכתם עמ' קסו) שאינו נחשב בנוי סוכה.

ולענין נוי סוכה שחלקו בולט מחוץ לסוכה, דעת הגר"מ פיינשטיין (שו"ת רבבות אפרים ח"ב סי' קע אות כב) שאף החלק הבולט החוצה נחשב בנוי סוכה.

[משנ"ב ס"ק יא]

בְּקִנְיָן וּבְדִינֵי⁽¹⁵⁾ וְלִמְלוֹת בַּהּ פְּרוֹת וְשׁוֹבֵק⁽¹⁶⁾.

15) ונדר הדברים הנחשבים נוי סוכה, כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ה סי' מ אות ד) שהוא דברים שרגילים לתלותם במקום הידור כדי לנאותו ומתקיים על ידם מצות יתשבו כעין תדור, ולכן, סדינים המצויים נחשבים בנוי סוכה, כיון שאף בבית תולים אותם כדי לנאותו, וגם עני שאינו חולה אותם בבית מצוה עליו לתלותם בסוכה, שהרי אף בבית מצוה עליו לתלותם בשבת ויום טוב, ולפיכך כשתולה אותם בסוכה מקיים בכך מצות יתשבו כעין תדור, ומה שפירות וינות נחשבים נוי סוכה, אף שאין הדרך לקשט בהם את הבית, הוא מפני שהשיקר בסוכה הוא האכילה, ולפיכך יש שייכות נוי לדור בסוכה כשתולים בה מיני מאכל חשובים נאים, ועוד, שהטעם שבבית אין תולים דברים אלו לנוי הוא מפני שמתקלקלים במשך הזמן, ואף צריכים להורידם כדי להשתמש בהם, מה שאין כן בסוכה שאינם תלויים שם אלא במשך כמה ימים ואין חשש שיתקלקלו, ואף אסור להורידם בתוך ימים אלו.

ועוד מיני קישוטים [המצויים בזמננו] שרגילים לנאות בהם הסוכה, כתב בשו"ת אגרות משה (שם) שכיון שאין תולים אותם בבית לנוי אף שהם מתקיימים ימים רבים [ואינם כפירות], אינם נחשבים נוי סוכה [כדברים הנ"ל שנמנו כברייתא] אלא רק נוי מצוה, ויתכן שמותר אף ליהנות מהם בסוכות [וראה מה שכתב שם סי' לט אות ז].

והמונות של רבנים גדולים, כתב בשו"ת שלמת חיים (סי' שנה) שמי שנהוג לתלותן בביתו ואינו חושש לדברי היעורר דבש המובאים בפתחי תשובה (יו"ד סי' קמא ס"ק ז) שכתב שאין להשהות בבית תמונות אדם מחמת ששורה עליהן רוח טומאה, יתלה אותן אף בסוכה, וכן נהג הגר"ח קניבסקי (ארחות רבנו ח"ב עמ' רבא) לתלות תמונות של גדולי הדור הקודם.

וסדינים [שאינם מצויים] התלויים על דפנות הסוכה, דעת הגר"ח קרליץ (הוט שני סוכות עמ' רלג) שנחשבים נוי סוכה ואסור להסירם.

ועני בשמים שהניחם בסוכה לריח, דעת הגר"ח קרליץ (שם) שנחשבים נוי סוכה והוקצו למצותם, כיון שעושים ריח טוב בסוכה, וכן דעת הגרש"ז אויערבך (ספר הסוכה פסקים והערות אות יא) לגבי בושם התלוי בסוכה להפיץ ריח טוב, אכן הסתפק (שם) אם מותר להסירו [וליהנות ממנו] ולהחליפו בבושם אחר, שאף שנחשב הוא בנוי סוכה מחמת ריחו, מ"מ כיון שהנוי אינו גוף הבושם אלא רק הריח, יתכן שלא נאסר להחליף את גוף הדבר.

תעציץ או אגרטל פרחים שהונחו בסוכה על מנת לנאותה במשך כל ימי החג, הסתפק הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה סוכות פ"ז סי' ט"ט) האם נחשבים הם כנוי הסוכה ונעשים מוקצים למצוה, או שאינם מוקצים מאחר שאינם מחוברים וקבועים בה, ודעת הגר"ח אלישיב (אשרי האיש ח"ג פכ"ד אות לא) שאינם אסורים מדין נוי סוכה, כיון שאינם מחוברים לסוכה. מאידך, דעת הגר"ח קרליץ

המשך במילואים עמוד 69



מילואים הלכות ספח סימן תרלז תרלח המשך מעמוד 202

10) ואף שהקדושה אינה חלה עד שירושב בה ביום טוב, ובשעה זו כבר יש לסוכה ארבע דפנות, ביאר הגר"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"א סי' סד) שכיון שמעיקר הדין אף כשעשה את כל ארבע הדפנות כאחת אין הקדושה חלה אלא על שיעור הדפנות הנצרך לסוכה, אלא שלמעשה חלה על כל הדפנות מחמת שאין ידוע על איוה דופן לא תחול, אם כן בסוכה זו שבנה בתחילה שלש דפנות בלבד וגילתה דעתו בשעת בנייתה שאלו הן הדפנות העיקריות, חלה הקדושה רק עליהן, וכשם שכתב המה"ל להלן (ד"ה סתם) שאם אמר בפירוש שהקדושה תחול על דפנות מסוימות היא חלה חזקא עליהן [וראה קהלות יעקב (ברכות סי' ו-)].

אכן לגבי סכך, אם לאחר שהניח סכך בכמות הנצרכת החליט להוסיף עוד סכך, כתב הערוך השלחן (סי'ו) שחלה קדושה אף על הסכך הנוסף, שהרי סכך זה אינו עומד בנפרד משאר הסכך אלא משמש עמו כסכך אחד, ואינו כדפנות, שהדופן הרביעית עומדת תיכרת בפני עצמה.

דעת הרמב"ם הנ"ל, ובאתן שאפשר להשתמש בקרקע עצמה ומניח את הרצפה רק לגוי, דין הרצפה כגוי סוכה [ראה פמ"ג (סי' תרמג) משב"ז ד"ה אמר ההדיוט] שראוי להניח ריצוף בקרקע הסוכה, וזכר לענני כבוד שהיו מתחת לעם ישראל, ואסורה כגוי, והקרקע עצמה אינה קדושה משום שקרקע עולם אינה נאסרת מדין עצי סוכה, וסיים שצ"ע לדינא. מאידך, הגר"ש איערבך (תליכות שלמה סוכות פי"ז דבר הלכה אות בט) הסתפק לענין שיטת אם דינו כגוי סוכה, כיון שיתכן שמה שמונח על הקרקע אינו נחשב כגוי סוכה.

9) נפקא מינה אם איסור השימוש בדפנות הוא מדאורייתא או מדרבנן, כתב הערוך השלחן (סי'ד) שאם האיסור הוא רק מדרבנן, דינו כאיסור מוקצה כשבת שהותר לענין חולה, ומשום כבוד הבריות, וכן לטלטל מן העיר, מה שאין כן אם איסורו מדאורייתא [וראה שם נפקא מיטת נוספות בזה].

[ביה"ל ד"ה ואם]

עוד דפן נביצי, הוא מל"תא קאנפי נקשה¹⁰].

הלכות ספח סימן תרלח המשך מעמוד קב

דאי, ואינו אלא בגרמא [ומצד שניהיה הפרי מוקצה אפשר להתנות בערב יום טוב שאינו בחלל מהם כל ימי החג], מימ למעשה לא היקל בדברי, משום שכמה פוסקים החמירו בגרמא.

ולתלות פירות ערלה בסוכה, דעת הגר"ש קמנצקי (קובץ הלכות, סוכה פ"ב סי' כ"ט) שמוותר, ואינו נחשב כנהנה מאיסורי הגאה, מפני שההגאה ממראה הפירות אינה נחשבת כהגאה.

[משנ"ב סי' ט]

במקצה פנה לבלי עלמא אסור¹¹].

17) ואף נוי סוכה שכתוב עליו סדר האושפזין וכו' ומיועד לקריאה מתוכו כשנכנסים לסוכה, דעת הגר"ח קניבסקי (סוכת חיים ע"ת בסוף הספר אות קסח) שדינו כמוקצה, ואסור לטלטלו ביום טוב.

ולענין להרים מהקרקע בשבת יום טוב נוי סוכה שנפל וכתובים עליו דברי קדושה, דעת הגר"ש קרליץ (שבת ח"ג ע"ג סי' ס"ד ד"ה תמנה) שכיון שכתבי קדוש אלו הם מוקצה מדין נוי סוכה, אם כן אסור להרימם, שאין כדוכם מתיר לטלטל מוקצה, ויש לכסותם שלא יהיה בזיונם גדול, ומותר לטלטלם על ידי טלטול מן הצד או לדעות המתירות על ידי גפה וראה מה שכתבנו לעיל (סי' שח סי' כב) לענין כתבי קדוש שנקרעו.

וני סוכה שלא ביטלו למקומו, והוא כלי שמוותר לחיזיון ממקום למקום בכל שבתות השנה, דעת הגר"ש איערבך (ששי"ב פכ"ב הע"ג נו) שמוותר לטלטלו בשבת שבסוכה, אך העיר שאם כן יהיה מותר גם להוציאו מהסוכה בלא ליהנות ממנו [ראה מה שכתבנו בשמו בביה"ל להלן (ד"ה בל)].

[משנ"ב סי' יז]

ובצ"ען שלא יבדל מקן כל זמן בין השמשות¹²].

18) אמנם, לגבי מוקצה מחמת איסור, כתב לעיל (סי' שט סי' יט) שלא נעשה מוקצה לכל היום אלא אם כן הוקצה לכל זמן בין השמשות, אך אם בודל ממנו רק חלק מבין השמשות לא נחיה מוקצה, וכן כתב שם (סי' כז) בשם השו"ע הרב, שרק אם היה המוקצה על הכסוי במשך כל בין השמשות, נעשה הכלל בסיס ומוקצה לכל היום כולו, וכן צידד הפמ"ג (סי' רעט אי"א סוף סי' יד, ובפתיחה להלכות יום טוב ח"ב פ"א)

(חוט שני שם) שדינם כגוי סוכה, ורק פמוטים יפים אינם מוקצה, שהרי אינם שייכים לסוכה.

וערת חשמל הרולקת בסוכה, דעת הגר"ש קרליץ (שם) שנראה שאינה בכלל נוי סוכה, מפני שעשויה לשימוש ולא לגוי, אך אם היא יפה במיוחד הרידי כגוי, ויש לדון שיהא אסור להסירה גם אם נשרפה ונרין להחליפה, מפני שהוקצתה למצותה.

והלן המשמש לנאות את הסוכה, דעת הגר"ש קרליץ (שם) שמוותר להזיזו [לפותרו ולסגורו] בחג, מפני שדרך תשמישו בכך, ולא הוקצה מתשמישו זה, אך אם היה נעוץ בדפנות בתחתיתו ונפרד החיבור בחג, מטבחר שאסור לטלקו לצדדים כחילון.

ומסמרים המעמידים את הדפנות הסוכה, וכן סיכות ומעצים המעמידים את נוי הסוכה, הסתפק הגר"ש איערבך (ספר הסוכה שם אותיות יב-יג) אם דינם כסוכה ונייה או לא, ודעת הגר"ח קניבסקי (תורת המועדים ע"ג סי' כג) שדינם כגוי סוכה.

וקישוטים העשויים על ידי נברים כדו להשתמש בהם ליום אירם [כנורות הנכבות ונלקות], כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ב סי' נו) שמוותר להשתמש בהם בסוכה, מפני שלא היו בבית העבודה וזה אלא רק החמנו לשמה, והם נעשו בבית החרושת על ידי מכוונת ולא על ידי בני אדם החושבים לשם עבודה וזה, וגם נעשו לא רק לשם על זה אלא לשם כמה מטרות, וכן דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פכ"ד אות כט) שמן הדין מותר, אלא שמכבד חדר.

16) ולתלות בסוכה פירות שביעית, כתב הגר"ש איערבך (הליכות שלמה סוכות פי"ז סי' כ"ג) שאף שעל ידי כך יהיו אסורים באבילה במשך ימי החג משום שנעשים מוקצה למצותם, ואסור להפסיד פירות שביעית, מימ מותר לתלותם, כיון שדי בכך שלאחר החג יחזור להיותם כדו שלא ייחשב ששפסידם, וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' נו), וכן דעת הגר"ש אלישיב (משפטי ארץ שביעית פכ"ד הע"ג 2, אשרי האיש ח"ג פכ"ד אות לח) שאם ידוע שלא יתקלקלו כלל ויהיו ראויים לאבילה לאחר החג, מותר לתלותם, אכן, בשו"ת מנחת יצחק (ח"י סי' קיט) כתב שאף שיש לצדד להקל בזה מפני שההפסד אינו



מילואים הלכות ספּה סימן תרלח המשך מעמוד קודם

אחרת. ובעיקר הדין (סי' ב אות סח) הוכיח מהש"ע לקמן (סי' תרסו סי'א) שמוותר להסיר את הסכך בלא להשתמש בו, שהרי מבואר שם שביום השביעי פוחתין את הסכך, ואילו היה אסור להסיר סכך משום מוקצה, לא היו מתירים לעשות זאת עבור יום טוב אחרון, ובפרט שאפשר להכניס לסוכה כלים מאוסים כדי לפוסלה ואין צורך להסיר חלק מהסכך. אך כתב שיש לדחות ראיה זו, ולומר שחכמים הקלו לסתור את הסוכה כדי לעשות היכר גדול שישבתו בה אינה בכלל 'בל תוסף', וכן הסיק שאסור, והביא ראיה לזה מספר פחד יצחק.

ולמעשה, דעת הגר"ש אויערבך (ש"ת מנחת שלמה מהר"ת סי' נד, ספר הסוכה פסקים הערות אות ו) שמוותר להסיר בין את הסכך ובין את הנוי, כפי שמוכח ממה שמוותר לסתור את הסוכה ונויה ביום השביעי מן המנחה ולמעלה, דברי הרמ"א בסעיף זה שאסור לטלטל את הנוי נאמרו רק על שבת ויום טוב, מאידך, דעת הגר"ש קרליץ (חוט שני סוכות עמ' רלג) שאסור להסיר את הנוי, ודעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פכ"ד אות כו) שלכתחילה יש להתנות על נוי סוכה שיוכל להסירם מפני הגשמים, ואם לא התנה, וירידים על דעת להחזירם, ואף בערב היום השמיני וירידים על דעת להחזירם בשנה הבאה.

[ביה"ל ד"ה ויום טוב]

יעשה ולא יטלטל פ"ה"ס (20) וכו', ק"י דק"ו אג"ף של ד"ע (21).

(20) מבואר שאף דבר שהותר בטלטול ביום טוב משום צורך אוכל נפש, אין לטלטלו דרכו כשאפשר לעשות זאת על ידי נייער, וראה מה שכתבנו במשני' לעיל (סי' תקי ס"ק ז).

(21) משמע מדבריו, שאף כשיכול לגזור את הגרף של רעי על ידי סכין, אין צורך לעשות כן, וכן משמע במשני' לעיל (סי' שח ס"ק קטז), וראה מה שכתבנו שם, ולענין הגדרת גרף של רעי, ראה מה שכתבנו שם (ס"ק קל).

[וראה תהלה לדוד (סי' שי ס"ק ג), ואילו כאן כתב שאם ברל חלק מבין השמשות, נעשה הנוי מוקצה, וביאר בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' מג אות ב), שהואיל ונוי סוכה הם מוקצה מחמת מצוה, המצוה תלויה בכניסת היום, יש להחמיר בבין השמשות ולחוש בכל רגע שמא בו נכנס היום ונעשים מוקצה, מה שאין כן בשאר מוקצה, שאינו תלוי בכניסת היום אלא נאסר מחמת דעת האדם המוקצה, אינו נזון כמוקצה אלא אם כן הוקצה במשך כל בין השמשות. עוד תירץ, שמוקצה מחמת מצוה כנוי סוכה, אף שהוא דין רבבן, מימי יסודו דין מוקצה מחמת מצוה דאורייתא, על כן יש להחמיר בו אפילו אם הוקצה לרגע אחד, מספק שמא נעשה באותו הרגע מוקצה, מה שאין כן בשאר מוקצה, שאינו אסור אלא מדרבנן [וראה פ"מ"ג בפתחה להלכות יום טוב שם], וראה ש"ת מנחת שלמה (ח"א סי' ג, עמ' עח).

[ביה"ל ד"ה כל]

כ"ל פ"ק"ס פה"ת"מ"ע"ד ש"פ"ת"ר ל"ט"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"ל"l

(19) משמע שמוותר להסיר נוי סוכה בחול המועד כל שאין משתמשים בו, אך לעיל (סי' תרל"ד סי' ג ד"ה אותה) כתב בשם הכ"ח, שהטעם שנוי סוכה הנמצא בצד הסוכה ממעט את חללה ופוסלה כשגורם שלא יהיה בהללה שבעה טפחים, הוא מפני שאסור ליטול את הנוי ממקומו כל שבעה משום שהוקצה למצווה.

המנחת פתים (כ"א) כתב, שאף שמוותר לטלטל את הנוי [כדעת הבכורי יעקב (סי' יא) שלא כדעת האיר (סי' ו), וראה משני' (סי' יד)], מי"מ לענין הרצאתו מהסוכה משמע ברמ"א בהמשך הסעיף שכתב שבלא תנאי אסור להסיר נוי סוכה מפני הגשמים, שאסור להוציאו.

ולענין טיטול והסרת הסכך עצמו, כתב המקור דיים (לבעל החוות יאיר, כ"א) כאן שאסור משום שהוקצה למצווה, ולפיכך כשידרו גשמים והסכך רטוב אסור לנייער. וכן כתב בשו"ת שואל ומשיב (רביעאה ח"ג סי' כח) שאסור להסיר סכך אף כדי לתנו על גבי סוכה

הלכות ספּה סימן תרל"ז המשך מעמוד 206

(ששי"כ פ"ב הע' נד, ש"ת מנחת שלמה תנינא סי' ח) שאסור, וכפי שמבואר בשו"ת דובב מישרים (ח"א סי' מח) לענין אכילת פת הבאה בכיסנין כדי שביעה במשך יותר מכדי אכילת פרס, שאין נכון לעשות כן מפני שנחשבת כאכילת קבע [וראה משני' לעיל (סי' רד ס"ק א)].

מאידך, החכמת שלמה (סי"ז) כתב שלא נאמר כלל שיעור כדי אכילת פרס לענין אכילה בסוכה, ואסור לאכול מחוץ לסוכה אף אם שזהה באכילתו יותר משיעור זה. וכן צידד בספר מקראי קודש (סוכות ח"א סי' לא עמ' קלז) מפני שאף במשך השנה אין אוכלים אכילה כזו אלא בבית, ואם כן אף בסוכה יש להקפיד על זה מדין 'תשבו בעין תדורו', וכן לענין ברכת לישב בסוכה באופן זה שאוכל את הכביצה ביותר מכדי אכילת פרס, כתב החכמת שלמה (שם) שאפשר לברך. וכן דעת הגר"ש קרליץ (חוט שני סוכות עמ' רמח) מפני שיש לצרף את הדעות הסותרות שמברכים על ישיבת הסוכה עצמה אף אם אין אוכלים בתוכה.

תורה (סי' ג ס"ק יט). והוסיף האלף למטה (סי' תרכ"ה ס"ק פז) שאם לא היה כדעתו לאכול בכדי אכילת פרס אלא נמלך לאחר שאכל מקצת לאכול עוד עד כשיעור יותר מכביצה, אין אכילה זו נחשבת כאכילת קבע אף שלמעשה אכל בתוך כדי אכילת פרס, ואינה חייבת בסוכה, וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"א סימן רה, על סי' זה). מאידך, בשו"ת ראשית בכורים (הובא כשיעורי תורה שם) כתב שאסור לאכול כל כדית מתוך הכביצה בתוך כדי אכילת פרס, וכן דעת הגר"ש אויערבך (ספר הסוכה פסקים הערות אות כו) שלשיטות ששיעור כדי אכילת פרס הוא חמשה דקות אין לאכול כביצה מחוץ לסוכה בתוך עשר דקות [לסוכרים שבוית הוא חצי כביצה], ולמי שחושש לחומרת החתם סופר ששיעור כדי אכילת פרס הוא תשע דקות, הרוצה לאכול מחוץ לסוכה ישהה באכילת כביצה יותר משמונה עשרה דקות. וראה מה שכתבנו במשני' להלן ס"ק כב.

וכן לאכול כדי שביעה כששוהה באכילתו יותר מכדי אכילת פרס ואף אינו אוכל כל כוית בכדי אכילת פרס]. דעת הגר"ש אויערבך



הלכות ספה סימן תרלח

(כ"י בטס א"ח), תרי זה מסתפק מהם (יט) ככל עת שירצה, שהרי לא הקצה אותם ולא חלה עליהם קדשת הספה ולא נהשבו כמותה. ונדקא שמתנה בזה הלשון, אבל אם אמר אני מתנה עליהם לאכלם כשיפלו, אינו כלום. (כ) ואם אמר אני מתנה עליהם לאכלם איןמתי שארצה, מהני, שגם בין השמשות בכלל: הגה וצריך לעשות (כא) התנאי קדם בין השמשות (י) (כב) הראשון (י"ד) כסברת א"ח שכתבא הב"י ולא כמהר"ל). יש מן האחרונים שכתבו דבזמן הזה (כג) אין נוהגים (ו) להתנות (מהר"ל), והכי נהוג בנוהג התלויים בסקף, אבל בנוהג שנוהגים בדפנות, כגון פריני המצרים, נוהגין לטלף למפני הגשמים אפלו בלא תנאי, משום דיש אוסרים דאין אסור אפלו בדפנות עצמן (כד) פלישפן בנוהג, ומפל מקום טוב (ח) להתנות עליהם (ר"ס). (כה) אם ספק בהדס או תלה בספה אחרוג לנוי, מתר להרים בו, דלא תקצה מריח, רק שלא יגע בו, דאסור בטלטול. (כו) ויש אוסרים בהדס (ר"ן ס"פ לולב הגזול) דללקמן סימן תרנג:

ו יאר לשאר פוסקים
מנא דאבי ונדבא
לעיל ז שפ קטס
ספ"ג

באר היטב

ר"ש מודה דאסור: (י) הראשון, דאל"כ, בין דתלה אסורא בבה"ש קפא מטילא חזלא בבילה, דכיומא אריכתא דמי לענין זה ולא טהני תו תנאי: (י) להתנות. משום דלא קיאי שפיר בתנאי: (ח) להתנות. וט"ז קטב: להתנות על פניו, שם מתחלה להיתן שם פמיר ע"כ לא אתקעו קלל ואפלו לא התנה, אלא נעשה צניקה, ע"י סימן שיש. אותן החוקקים פסוק בפכת תטבו על הדלעת לא יפה עושים, כמ"ש ב"י"ד סימן רפג בב"י וקט"ו. ואף אחר סבות לא יפסע על עצי ספה דחשמישי מצוה הן כמו ציצית ולולב, מ"א. וע"י סימן כא ס"ק ב פתחתי בשם ה"ט"ז דבספק ספה טוב שלא לעשות לערך דבר שאינו כבוד למצוה שעברה, ע"ש:

שערי תשובה

ששטול זה שם נמצא מתחלה ולא נתלה בבנתו כי לא חלה עליו קדשה ומתו לאכלו בלא שום תנאי, אך אם פון להיתנו משהם נוי, לרש"י לא מפני תנאי ולר"ן מהני, ע"ש:

ג"ל להקל בסדנים המצרים שיש חשש מפני גנבים, אכן סהדי שלא תלאן שם מתחלה להיתן שם פמיר ע"כ לא אתקעו קלל ואפלו לא התנה, ע"ש. וכתב מהר"ל: מתר לתלות ריעות שעטנו רק שיהיו תלויים למעלה מתשמיש אדם. כתב ר"מ: לא תקשר הנוהגין, דאסור להתייבן ביוס"טוב, אלא נעשה צניקה, ע"י סימן שיש. אותן החוקקים פסוק בפכת תטבו על הדלעת לא יפה עושים, כמ"ש ב"י"ד סימן רפג בב"י וקט"ו. ואף אחר סבות לא יפסע על עצי ספה דחשמישי מצוה הן כמו ציצית ולולב, מ"א. וע"י סימן כא ס"ק ב פתחתי בשם ה"ט"ז דבספק ספה טוב שלא לעשות לערך דבר שאינו כבוד למצוה שעברה, ע"ש:

משנה ברורה

שדעתו להסיר נוי הספה ביוס"טוב מפני הגשמים ונהגבים, נהר מתחלה שלא תקשר הנוהגין בסקף בקשר גמור, שהרי אסור להתייבן ביוס"טוב, אלא יעבבם. (כט) אין לעשות דפנות הספה מיריעות שעטנו²⁶, וכן לא יתלה שעטנו לנוי אלא אסור גבוהין מתשמיש אדם. אסור לתקק פסוק "בפכת משבור" על דלעת וכיוצא בו ונתלתו בסקף, דנבוא לידו ב"י"ד, וגם שאסור לכתב פסוקים מן התורה²⁶ אלא אסור ליש בהן ספר שלם, כמו שנתבאר ב"י"ד ודעה סימן רפג: ואף על-גב דנוהגין ספר, להתלמד בהן וקא, אבל שלא לערך אסור [אחרונים]. עוד כתבו, דאף אחר סבות לא יפסע על עצי ספה, דחשמישי מצוה הם כמו ציצית ולולב, וע"י לעיל סימן כא במשנה ברורה סעיף קטן רע"ז. ועל-כן יש למחות באנשים שחוקקין אחר סבות עצי הספה לחוץ במקום שרבים רגילין לפסע עליהם²⁸, ואפלו איננו מקום אשפה: (כה) אם ספק בהדס, דאף דסתם הדס עומד להרים, הלא דספק בו כמו בשאר עצים, אמרין דמפיעשה עצים אקציה, מלשמש ולהבעיר ולא מריח, ואין-הבינמי דאם היה חולה איתו בספה לנוי (ל) בנאי אקציה מריחו [פמ"ג]. ובאתרוג, אף דתלהו לנוי מתר להרים בו, דעקרו עומד לאכילה ולא להריח, על-כן אמרין דמאכילה אקציה ולא מריח: (כו) ויש אוסרים בהדס, אבל באחרוג לכלי עלקמא ספר, דעקרו עומד לאכילה ומאכילה אקציה. וע"י ב"י"ד סעיף קטן ג שפסק להסיר כרעה הראשונה, וכן העתיק ב"י"ד ודח"ס:

שער הציון

(כ) ולאפיקי מדעת הפחיתון בזה, ע"י בבית יוסף: (ג) ט"ו, ונתנה דבר לחמץ אמרין זה, אבל להקל כגון אם אמר אני פודל כל בין השמשות של ערב יוס"טוב ראשון, לא מהני זה לענין שאר יוטי, ואפשר דהשעם בין שיהיה ואמר בין השמשות של ערב יוס"טוב ראשון, משמע דמשאר בין השמשות רצונו לבדל מהן, וכעין זה כתב בסם של שלמה: (ד) מנא אברהם: (ה) ע"י מנא אברהם וט"ז והג"א. והנה בימיהם לא נדפס ספר העשור ועל-כן תפסו כלם על דעה זו דנוי ספה ונדקוטיה מן דף י. ואלו ראו מה שכתב שם דאפשר דהפירוש הוא מן העד של הסכף, ולא כפירוש רש"י והוא מן העד של דפנות, לא היה מהני על זה: (ו) והעתיקו הגר"י וסניאדם. וע"י שם בהג"ר שלפיכך מתר להסיר מהם אימתי שיקצה, ואפלו שלא בשעת השעטנו²⁹ ואפלו אין שם חשש מהגשמים, שהרי לא חלה עליהן קדשת הספה מעולם: (ז) אחרונים: (ח) מנדאברהם בשם ה"ר כ"י"ד משה: (ט) שם: (י) וקדעת ה"ט"ז שכתב דהא דאין באותן הניו דוקא לטל משום שנתה תבטל קדשתה, אבל בעוד שהיא קמח מתר לסמוך עליה ולהניח שם דבר עליה³⁰, אסור להני נמי אפלו בתלה ונשים לנוי פס"ח מתר להרים בהם [בכורי יעקב], אכן אם ירצה לטל הנוהגים מן הדפנות ולהסיר בהם, בנה בנדיא עם לה"ט"ז אסור. אחר כך מצאתי שכן כתב בהד"א בפרי"טגרים סעיף קטן ג במשכנות יחב, ע"י שם:



הלכות ספח סימן תרלח

ביאורים ומוספים

[משניב ס"ק יט]

אפילו פשהן תלמידי²².

22) וטעם המחבר על ידי מעצם לדופן המחברת לקרקע, דעת הגרי"ש אלישיב (שלמי יהודה פ"א הע' נו) שאין מועיל התנאי להתיר לטלטלו, משום שהוא מוקצה מחמת החיבור לקרקע, וראה מה שכתבנו לעיל (סי' שח ס"ק פא) בשם הגר"ש אויערבך והגר"נ קרליץ שאין כל דבר מחובר נכון כמוקצה.

[משניב ס"ק כ]

שפאמר פשהן שפאלאם²³.

23) ולהרהר את התנאי בלב בלא לאומרו בפה, כתב המקור חיים (לבעל החוות יאיר, כאן) שאינו מועיל, וראה מה שהוכיח הגרי"ש קמנצקי (קובץ הלכות, סוכה עמ' קג) מחי הרמב"ן (בבא בתרא קכ, ב ד"ה ואיכא למידק) שכתב שתנאי שאינו בין אדם לחבירו אלא בינו לבין עצמו אין צריך שיהיה כהלכות התנאים, מפני שמדעתו התנה ורוצה הוא לקיים את תנאו, שתנאי בלב מועיל ונראה שר"ת שיבת ציון סי' טו דעת תורה כאן.

ואם תולה הניי אינו בעל הסוכה, דעת הגרי"ש קמנצקי (שם) שאין תנאו מועיל, שרק הבעלים יכול להחנות.

[משניב ס"ק כא]

דיבין השמשות מתחיל תכף אחר שקיעה²⁴.

24) שם (ס"ק כג) כתב, שאף שהשו"ע (שם) פסק כדעת ר"ת שבין השמשות אינו מתחיל בזמן שקיעת החמה הנראית לעינינו אלא קרוב לשעה לאחר מכן, מ"מ לדעת הרבה ראשונים והנרי"א מתחיל בין השמשות מיד לאחר השקיעה הנראית לעינינו, יש להחמיר כשיטתם.

[משניב ס"ק כז]

מיריעות שפגנא²⁵ וכו', דבוא לידי בנזון, וגם שפאסור לקתב פסוקים מן התורה²⁶ וכו', ועין לעיל סימן בא במשנה ברורה סעיף קטן וי"ג וכו', שרבים רגילין לפסע עליהם²⁸.

25) ובטעם הרבר כתב הבכורי יעקב (ס"ק נו), שהוששים שמו יתעטף בהן, ומטעם זה, כתב הכף החיים (ס"ק נב) בשם שר"ת פנים מאירות שאין זה אלא כשהן תלויות כוולנות, אך כשהן מחוברות לקיר מבל צד מותר לתלותן, מפני שאין שייך להתעטף בהן.

26) ולכתוב פסוקים כגון "בסוכות תשבו" או "ברוך אתה בכו"ך" על ימיר ולתלותם בסוכה, כתב הבכורי יעקב (ס"ק יח) שפסט המנהג להקל בדבר, משום ששומרים על הנייר מבזיך בשאר כתבי הקדש, ואינו כדלעת שאי אפשר להצניעה ויתכן שיבוא הפסוק לידי בזיון, ואף שלכאורה יש לאסור מהמת האיסור לכתוב פסוקים, כתב שם שטומכים המקילים על הלבוש (י"ד סי'

רפג ס"ד) והשיך (שם ס"ק ו) שכתבו שנהגו לרקום פסוקים על מפות של ספר תורה, אך הוסיף, שמי"ם יש לשרטט קודם, כיון שאסור לכתוב פסוק בלא שרטוט, אכן למעשה, כתב בתוספת בכורים (שם) שלכתהילה אין לעשות כן, מפני שאי אפשר לשמור על הנייר לגמרי, כיון שיכלה לבסוף ויבוא לידי בזיון, ואף על היתר הלבוש והשיך לכתוב פסוקים קשה לסמוך, שיתכן שלא הקלו אלא בבית הכנסת ומשום צורך אך לא בענינו, ולפיכך כתב שטוב להחמיר ולהחסיר אות בכל מילה שכתוב, ובשו"ת גינת ורדים (א"ח כלל ב סי' כה) הוסיף, שאף דברי הלבוש והשיך עצמם קשים, כיון שלא הותר הדבר אלא במקום צורך הנחשב "עת לעשות לה'", ולפיכך כתב שאין להקל כדבריהם אלא במקום שיש צירופים נוספים.

אכן, לקנות נ"י סוכה שכתוב עליו פסוק, דעת הגרי"ש אלישיב (סוכה כהלכתה פ"ו הע' ו) והגר"נ קרליץ (חוט שני סוכות עמ' רלד) שמותר, מפני שלא נאסר אלא לכתוב את הפסוק, אך לא נאסר לקנותו לאחר שכבר נכתב ונראה משניב לעיל (סי' כד ס"ק ט).

27) שם כתב, שאין לזרוק סכך לאשפה, ונכון שלא לעשות תשמיש מגונה אף בדפנות הסוכה, והוסיף שם (ס"ק ז), שאם לא זרק את תשמישי המצוה בידי אלא רק מתוך שלא גנום נזרקו ממילא, אין לחוש בדבר.

ולשרוף את עצי הסוכה ולהנות מאורם, כתב הבכורי יעקב (ס"ק יט) שמותר, מפני שאין זה נחשב תשמיש מגונה.

28) ולזרוקם על ידי עטיפתם באופן שאין חשש שיתגלה הכיסוי באשפה, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני שם) שיתכן שמותר.

ואף לענין נ"י הסוכה, דעת הגר"נ קרליץ (גנוי הקדש פ"ח הע' יד) שנכון שלא לזרוקם לאשפה בלא עטיפה, וכן מבואר בקף החיים (סי' רצו ס"ק יא) שיש להיזהר בכל דבר שנעשתה בו מצוה שלא לזרוק לאשפה.

ולדורך על הסוכה בסוכות כדי לתקן את הסיכוך, כתב בשו"ת דברי חיים (ח"א א"ח סי' ד) שמותר, מפני שאין זה ביזוי, והוא עשה כן לצורך המצוה והידורה.

[שעה"צ ס"ק כו]

ואפילו שלא פשהת הנשמים²⁹.

29) אמנם, במשניב לקמן (סי' תרסו ס"ק א) כתב שנהגים לחסיר את הסדינים המצויירים מפני חשש גנבים או גשמים, ומשמע שכשאין חשש אין להסירם, אכן, אף במשניב כאן מבואר שלכתהילה יש להתנות.

[שעה"צ ס"ק לו]

דקר לקמך עליה ולקיים שים דבר עליה³⁰.

30) וכן נקט בפשיטות במשניב לעיל (ס"ק ד).

